

Rolnummer 5838
Arrest nr. 177/2014 van 4 december 2014

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vragen betreffende de artikelen 14, 807 en 1042 van het Gerechtelijk Wetboek, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters J. Spreutels en A. Alen, en de rechters J.-P. Snappe, T. Merckx-Van Goey, P. Nihoul, T. Giet en R. Leysen, bijgestaan door de griffier F. Meersschaut, onder voorzitterschap van voorzitter J. Spreutels,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vragen en rechtspleging*

Bij vonnis van 21 januari 2014 in zake Ali Abdoullah tegen de vereniging van mede-eigenaars van het gebouw « Eden Roc », waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 7 februari 2014, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel de volgende prejudiciële vragen gesteld :

« 1. Zijn de artikelen 14, 807 en 1042 van het Gerechtelijk Wetboek in strijd met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in voorkomend geval in samenhang gelezen met de beginselen van de inachtneming van de rechten van de verdediging en van de loyauteit van de procesvoering, in zoverre zij de nieuwe vordering die voor de eerste maal in hoger beroep is ingesteld, aan de in artikel 807 van hetzelfde Wetboek bedoelde voorwaarden onderwerpen, terwijl de tegenvordering die voor de eerste maal in hoger beroep is ingesteld, niet aan andere voorwaarden dan de hoedanigheid en het belang wordt onderworpen ?

2. Zijn de artikelen 14, 807 en 1042 van het Gerechtelijk Wetboek, in die zin geïnterpreteerd dat de tegenvordering die voor de eerste maal in hoger beroep is ingesteld, enkel ontvankelijk is indien zij berust op een feit dat of een akte die is aangevoerd in de eerste conclusies die door de verweerder zijn neergelegd of wanneer zij een verweer [vormt] op de hoofdvordering of [strekt] tot schuldvergelijking, in strijd met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in voorkomend geval in samenhang gelezen met de beginselen van de inachtneming van de rechten van de verdediging en van de loyauteit van de procesvoering ? ».

De Ministerraad, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. P. Schaffner, advocaat bij de balie te Brussel, heeft een memorie ingediend.

Bij beschikking van 17 september 2014 heeft het Hof, na de rechters-verslaggevers T. Giet en R. Leysen te hebben gehoord, beslist dat de zaak in staat van wijzen is, dat geen terechtzitting zal worden gehouden, tenzij een partij binnen zeven dagen na ontvangst van de kennisgeving van die beschikking een verzoek heeft ingediend om te worden gehoord, en dat, behoudens zulk een verzoek, de debatten zullen worden gesloten op 8 oktober 2014 en de zaak in beraad zal worden genomen.

Aangezien geen enkel verzoek tot terechtzitting werd ingediend, is de zaak op 8 oktober 2014 in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied*

In het geschil voor de verwijzende rechter staat de vereniging van mede-eigenaars van een appartementsgebouw tegenover Ali Abdoullah, eigenaar van een appartement in dat gebouw. In eerste aanleg heeft de vereniging van mede-eigenaars, eisende partij, voor de vrederechter een vordering ingesteld die met name strekt tot het betalen van gemeenschappelijke lasten en tot het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden; die vordering is gedeeltelijk gegrond verklaard. In hoger beroep vraagt Ali Abdoullah, oorspronkelijke verweerder en appelland voor de verwijzende rechter, om het vonnis teniet te doen en stelt hij voor de eerste maal in hoger beroep een tegenvordering in die strekt tot het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden in zijn appartement, op straffe van een dwangsom.

Met betrekking tot de ontvankelijkheid van die tegenvordering die voor de eerste maal in hoger beroep is ingesteld, brengt de verwijzende rechter in herinnering dat de tegenvordering in artikel 14 van het Gerechtelijk Wetboek wordt gedefinieerd als een tussenvordering die de verweerder instelt; de verwijzende rechter stelt vast dat het Hof van Cassatie in vaste rechtspraak van oordeel is dat de tegenvordering die voor de eerste maal in hoger beroep is ingesteld, moet voldoen aan de vereisten voor de ontvankelijkheid van nieuwe vorderingen, namelijk berusten op een feit dat of een akte die in de dagvaarding is aangevoerd of een verweer op de hoofdvordering vormen of strekken tot schuldvergelijking.

De verwijzende rechter is evenwel van oordeel dat dat standpunt afwijkt van de bewoordingen van artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek, dat betrekking heeft op de vordering « die voor de rechter aanhangig is », hetgeen enkel op de oorspronkelijke vordering betrekking kan hebben.

Bovendien, wanneer de tegenvordering in eerste aanleg wordt ingesteld, heeft het Hof van Cassatie geoordeeld dat artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek niet op de tegenvordering van toepassing was. In het arrest nr. 77/2007 heeft het Grondwettelijk Hof eveneens geoordeeld dat de tegenvordering losstaat van de oorspronkelijke vordering, zodat artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek niet van toepassing is op het instellen ervan; het heeft het verschil in behandeling tussen de oorspronkelijke eiser en de oorspronkelijke verweerder dan ook geldig verklaard, door de draagwijdte van zijn arrest evenwel te beperken tot de tegenvorderingen die in eerste aanleg zijn ingesteld.

De verwijzende rechter is van oordeel dat die oplossing weliswaar in beginsel zou moeten worden uitgebreid tot het instellen van een tegenvordering in hoger beroep, overeenkomstig artikel 1042 van het Gerechtelijk Wetboek, maar dat het niet ondenkbaar is aan te nemen dat de kwestie van de evenredigheid van de aantasting van de rechten van de oorspronkelijke eiser anders zou kunnen worden beoordeeld, in het bijzonder ten aanzien van de beginselen van de inachtneming van de rechten van de verdediging en van de loyaliteit van de procesvoering.

Met de beslissing dat de tegenvordering afzonderlijk zal worden onderzocht, overeenkomstig hetgeen artikel 810 van het Gerechtelijk Wetboek toestaat, heeft de verwijzende rechter het Hof dan ook de hiervoor weergegeven prejudiciële vragen gesteld.

III. *In rechte*

- A -

A.1. Met betrekking tot de eerste prejudiciële vraag is de Ministerraad van mening dat de oorspronkelijke eiser die voor de eerste maal in hoger beroep een nieuwe vordering instelt, die aan de in artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde voorwaarden is onderworpen, en de oorspronkelijke verweerder die voor de eerste maal in hoger beroep een tegenvordering instelt, zich in voldoende vergelijkbare situaties bevinden, maar dat het verschil in behandeling berust op een objectief criterium, verbonden aan de aard van de vordering die voor de eerste maal in hoger beroep is ingesteld.

De Ministerraad is van mening dat de in het arrest nr. 77/2007 vervatte vaststelling van evenredigheid van dat verschil in behandeling *mutatis mutandis* kan worden uitgebreid in hoger beroep, aangezien het doel van de wetgever dat ertoe strekt aan de oorspronkelijke verweerder een bijzondere bescherming te bieden, in hoger beroep blijft bestaan.

De Ministerraad is bovendien van mening dat het verschil in behandeling, in hoger beroep, niet op onevenredige wijze afbreuk doet aan de rechten van de oorspronkelijke eiser, aangezien het recht op een dubbele aanleg noch een grondwettelijk beginsel, noch een algemeen beginsel van het Belgisch recht uitmaakt. Voor het overige dient de tegenvordering de leidende beginselen van het burgerlijk recht, namelijk de tegenspraak, de snelheid en de loyaliteit van de procesvoering, in acht te nemen.

A.2. Met betrekking tot de tweede prejudiciële vraag is de Ministerraad van mening dat de verwijzende rechter daarin de interpretatie van het Hof van Cassatie in aanmerking neemt dat, gemotiveerd door een streven naar gelijkheid tussen de partijen, van oordeel is dat de tegenvorderingen in hoger beroep moeten voldoen aan de in artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde voorwaarden.

In ondergeschikte orde ten opzichte van wat met betrekking tot de eerste prejudiciële vraag is gesteld, is de Ministerraad van mening dat de door het Hof van Cassatie voorgestelde verzoenende interpretatie van artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek in aanmerking zou kunnen worden genomen indien het Hof de eerste prejudiciële vraag bevestigend zou beantwoorden, *quod non*.

In die interpretatie zou er geen discriminatie zijn, en zou het Hof de tweede prejudiciële vraag ontkennend moeten beantwoorden.

- B -

B.1. De prejudiciële vragen hebben betrekking op de artikelen 14, 807 en 1042 van het Gerechtelijk Wetboek.

Artikel 14 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt :

« De tegenvordering is een tussenvordering die de verweerder instelt om tegen de eiser een veroordeling te doen uitspreken ».

Artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt :

« Een vordering die voor de rechter aanhangig is, kan uitgebreid of gewijzigd worden, indien de nieuwe, op tegenspraak genomen conclusies, berusten op een feit of akte in de dagvaarding aangevoerd, zelfs indien hun juridische omschrijving verschillend is ».

Artikel 1042 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt :

« Voor zover de bepalingen van dit boek er niet van afwijken zijn de regels van het geding toepasselijk op de rechtsmiddelen ».

B.2.1. In de prejudiciële vragen wordt het Hof verzocht de bestaanbaarheid te onderzoeken van die bepalingen met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, eventueel in samenhang gelezen met de beginselen van de rechten van de verdediging en van de loyaleit van de procesvoering, in zoverre zij de nieuwe vordering die voor de eerste maal in hoger beroep is ingesteld, aan de in artikel 807 van hetzelfde Wetboek bedoelde voorwaarden onderwerpen, terwijl de tegenvordering die voor de eerste maal in hoger beroep is ingesteld :

- niet aan andere ontvankelijkheidsvereisten dan de hoedanigheid en het belang zou worden onderworpen (eerste prejudiciële vraag), of

- enkel ontvankelijk zou zijn « indien zij berust op een feit dat of een akte die is aangevoerd in de eerste conclusies die door de verweerder zijn neergelegd of wanneer zij een verweer [vormt] op de hoofdvordering of [strekt] tot schuldvergelijking » (tweede prejudiciële vraag).

B.2.2. Uit de feiten van de zaak en uit de motivering van de verwijzingsbeslissing blijkt dat de vergelijking betrekking heeft op, enerzijds, de situatie van de oorspronkelijke eiser die, aangezien hij aan de voorwaarden van artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek is onderworpen, zijn oorspronkelijke vordering in hoger beroep enkel kan uitbreiden of wijzigen binnen de perken van een feit dat of van een akte die in de dagvaarding is aangevoerd, en, anderzijds, de situatie van de oorspronkelijke verweerder die voor de eerste maal in hoger beroep een tegenvordering instelt, naargelang de in het geding zijnde bepalingen in die zin worden geïnterpreteerd dat zij hem al dan niet aan de voorwaarden van artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek onderwerpen.

B.2.3. Aangezien beide prejudiciële vragen betrekking hebben op de vereisten voor de ontvankelijkheid van een tegenvordering die voor de eerste maal in hoger beroep is ingesteld, onderzoekt het Hof ze samen.

B.3.1. Het voormelde artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek vereist een nauwe band tussen de oorspronkelijke vordering en de uitgebreide of gewijzigde vordering. Die bepaling strekt immers ertoe het recht van verdediging van de oorspronkelijke verweerder te waarborgen en te voorkomen dat die verweerder, die aan de hand van de gedinginleidende akte kennis heeft gekregen van de feiten of handelingen die aan de oorspronkelijke vordering ten grondslag liggen, zou worden verrast door het aanvoeren van nieuwe feiten of handelingen die niet in de inleidende akte zijn vermeld.

B.3.2. De tegenvordering is, luidens artikel 14 van het Gerechtelijk Wetboek, een tussenvordering die de verweerder instelt om tegen de oorspronkelijke eiser een veroordeling te doen uitspreken.

Wanneer zij in eerste aanleg wordt ingesteld, hoeft de tegenvordering niet noodzakelijk een verband te vertonen met de oorspronkelijke vordering en is zij ontvankelijk tot de sluiting van de debatten. De tegenvordering staat dus los van de oorspronkelijke vordering, zodat artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek niet van toepassing is op het instellen ervan.

B.3.3. Bij zijn arrest nr. 77/2007 van 10 mei 2007 heeft het Hof het verschil in behandeling tussen de oorspronkelijke eiser die de vordering wenst te wijzigen of uit te breiden en de oorspronkelijke verweerder die in eerste aanleg een tegenvordering instelt, bestaanbaar geacht met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

B.4.1. Overeenkomstig artikel 1042 van het Gerechtelijk Wetboek is artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek van toepassing op de vordering waarmee de oorspronkelijke eiser zijn oorspronkelijke vordering in hoger beroep wenst uit te breiden of te wijzigen (Cass., 29 november 2002, *Arr. Cass.*, 2002, nr. 645; 18 februari 2010, *Arr. Cass.*, 2010, nr. 107).

B.4.2. Artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek streeft het wettig doel na een bijzondere bescherming toe te kennen aan de rechten van de oorspronkelijke verweerder die wordt geconfronteerd met een wijziging van de oorspronkelijke vordering door te vereisen, allereerst, dat zij het voorwerp uitmaakt van conclusies op tegenspraak en, vervolgens, dat zij een grondslag vindt in de feiten of handelingen die in de gedinginleidende akte worden aangevoerd.

Zowel in eerste aanleg als in hoger beroep wordt de toepassing van die bepaling op de oorspronkelijke eiser die zijn vordering wenst uit te breiden of te wijzigen, verantwoord door het feit dat die laatste met de gedinginleidende akte alle vrijheid heeft gehad om zijn aanspraken ten aanzien van de verweerder te definiëren en het onderwerp van het geschil aldus te omschrijven.

B.5.1. De eiser op tegenvordering definieert, wanneer hij zijn vordering in eerste aanleg instelt, voor het eerst het onderwerp van zijn aanspraken ten aanzien van de oorspronkelijke eiser. De eiser op tegenvordering bevindt zich in dat opzicht in de situatie van de oorspronkelijke eiser wanneer deze zijn vordering indient.

B.5.2. In hoger beroep daarentegen wordt in de vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie geoordeeld dat « krachtens de artikelen 807 tot 810 en 1042 van het Gerechtelijk Wetboek, tegenvorderingen voor het eerst in hoger beroep kunnen ingesteld worden indien zij berusten op een feit of handeling in de dagvaarding aangevoerd of een verweer op de hoofdvordering uitmaken of tot compensatie strekken » (Cass., 22 januari 2004, *Arr. Cass.*, 2004, nr. 39; zie eveneens Cass., 10 april 1978, *Arr. Cass.*, 1978, II, p. 917; 4 december 1989, *Arr. Cass.*, 1989-1990, nr. 216; 18 januari 1991, *Arr. Cass.*, 1990-1991, nr. 259; 14 oktober 2005, *Arr. Cass.*, 2005, nr. 513; 23 februari 2006, *Arr. Cass.*, 2006, nr. 106).

B.5.3. Wanneer de oorspronkelijke verweerder voor de eerste maal in hoger beroep een tegenvordering instelt, formuleert hij slechts op dat ogenblik het onderwerp van zijn aanspraken ten aanzien van de oorspronkelijke eiser, ook al heeft hij alle vrijheid gehad om het onderwerp van zijn aanspraken ten aanzien van deze laatste in eerste aanleg te definiëren.

Het zou in strijd zijn met de bescherming van de rechten van de oorspronkelijke eiser die wordt geconfronteerd met een tegenvordering die voor de eerste maal in hoger beroep is ingesteld, dat de oorspronkelijke verweerder niet wordt onderworpen aan de in artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde voorwaarden waaronder een vordering kan worden uitgebreid of gewijzigd. Hoewel er geen recht op een dubbele aanleg bestaat, zou het immers in strijd zijn met de gelijkheid van de rechtzoekenden, partijen in een zelfde procedure die voor een zelfde rechter is gebracht, dat zij niet dezelfde waarborgen kunnen genieten.

Overigens belet niets de oorspronkelijke verweerder, indien hij niet in de voorwaarden verkeert om voor de eerste maal een tegenvordering in hoger beroep in te stellen, afzonderlijk een hoofdvordering in te stellen en de nieuwe feiten of handelingen aan te voeren waarop zijn nieuwe aanspraken berusten.

B.6. De eerste prejudiciële vraag, die op een verkeerde lezing van de in het geding zijnde bepalingen is gebaseerd, behoeft geen antwoord.

Rekening houdend met de in B.5.2 vermelde interpretatie, dient de tweede prejudiciële vraag ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

- De eerste prejudiciële vraag behoeft geen antwoord.

- De artikelen 14, 807 en 1042 van het Gerechtelijk Wetboek schenden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus gewezen in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op 4 december 2014.

De griffier,

De voorzitter,

F. Meersschaut

J. Spreutels